

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄSIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan toimeentulotuesta annettua lakia muutettavaksi siten, että ehkäisevän toimeentulotuen käyttö tuen saajien omatoimisen suoriutumisen edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi lisääntyy. Esityksen mukaan ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen perusteet säilyisivät ennallaan, joten tukea myönnettäisiin edelleen kunnan päättämien perusteiden mukaisesti. Ehkäisevän tuen myöntämisestä ja tarkoituksesta säädettäisiin kuitenkin nykyistä täsmällisemmin ja kuntia aikaisempaa vel-

voittavammin. Myös ehkäisevän tuen käyttökohteista lakiin lisättäisiin esimerkinomainen säännös. Lisäksi toimeentulotuesta annettuun lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytyksettä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2001 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2001.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Toimeentulotukea ja siihen läheisesti liittyviä muita tukijärjestelmiä koskevat uudistukset toteutettiin vuonna 1998. Uudistusten tavoitteena oli siirtää vähimmäisturvassa painopistettä ensisijaisten etuusjärjestelmien suuntaan. Uudelleenjärjestelyjen vaikutuksia ja toimeentulotuen mitoitusperusteita on selvitetty muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämiskeskukseen (Stakes) toteuttamassa laajassa Vähimmäisturvan taso -tutkimusprojektissa. Hankkeeseen kuuluvina tutkimuksina ovat ilmestyneet seuraavat selvitykset: Kosunen: Paljonko on riittävästi? Raportteja 232, Aatola – Viinisalo: Mitä eläminen maksaa? Raportteja 237 ja Forma – Heikkilä – Keski-

talo: Mikä on kohtuullinen minimi? Raportteja 240. Lisäksi lakiuudistuksen vaikutuksia on selvitetty perusturvamuutosten arviointitutkimuksen loppuraportissa Keskitalo – Heikkilä – Laaksonen: Toimeentulon muutokset. STM:n julkaisuja 2000:16.

Edellä mainittujen selvitysten mukaan toimeentulotuen perusosa riittää juuri ja juuri kattamaan ne kotitalouksien menot, jotka laissa on säädetty perusosalla katettaviksi. Tuen riittävyys tavanomaisiin menoihin edellyttää tuen saajalta kuitenkin erittäin kurinalaista taloudenpitoa ja suunnitelmallisuutta kulutuksen suhteen. Mitä pidempään asiakas joutuu olemaan toimeentulotuen varassa, sitä niukemmaksi muodostuu taloudellinen liikkumavara, jolloin esimerkiksi ennalta-arvaamattomat menot voivat

aiheuttaa kohtuutonta välttämättömyyskulu-
tuksen supistamista, esimerkiksi tinkimistä
ruokamenoista. Käytännössä tämä ilmenee
muun muassa turvautumisena kirkon, Suo-
men Punaisen Ristin ja muiden avustus-
järjestöjen epäviralliseen apuun ja niin
sanottujen ruokapankkien leipäjonoina.

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion periaat-
teiden mukaan julkisten tukijärjestelmien
tulisi toimia niin, että tarvetta turvautua epä-
viralliseen apuun ei merkittävässä määrin
esiintyisi. Nykyisen toimeentulotukijärjes-
telmän keskeinen heikkous on, että se ei
riittävän joustavasti ota huomioon tuen saa-
jan tosiasiallista tilannetta ja siitä aiheutuva
tuen tarvetta.

Tilannetta ehdotetaan korjattavaksi säätä-
mällä ehkäisevän toimeentulotuen myöntä-
minen nykyistä velvoittavammaksi. Toi-
meentulotuesta annetun lain 13 §:ssä to-
detaan nykyisin, että kunta voi myöntää
päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää
toimeentulotukea. Lainkohta ehdotetaan
muutettavaksi velvoittavammaksi siten, että
siitä poistetaan sana ”voi”. Edelleen toi-
meentulotuesta annettuun lakiin (1412/1997)
ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mu-
kaan toimeentulotukiasiat on käsiteltävä
kunnassa viivytystä.

Esitykseen liittyy valtion vuoden 2001 ta-
lousarvioesityksen mukaisesti myös toimeen-
tulotuesta annetun asetuksen muuttaminen
siten, että henkilön tai perheen erityiset tar-
peet ja olosuhteet tulisivat nykyistä parem-
min huomioon otetuiksi toimeentulotuen
lisäosan yhteydessä.

Kaiken kaikkiaan uudistuksilla pyritään
siihen, että toimeentulotukijärjestelmä voisi
toimia nykyistä tehokkaammin ja joustava-
mmin taloudellisissa vaikeuksissa olevien
ihmisten auttamiseksi ja syrjäytymisen tor-
jumiseksi.

2. Nykytila

2.1. Ehkäisevä toimeentulotuki

Toimeentulotuesta annetun lain mukaan
ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on
edistää henkilön ja perheen sosiaalista turval-
lisuutta ja toimintakykyä (1 § 2 mom.) ja
kunta voi myöntää päättämiensä perusteiden

mukaan ehkäisevää toimeentulotukea 1 §:n 2
momentissa mainittujen tavoitteiden saavut-
tamiseksi (13 §).

Ehkäisevä toimeentulotuki on tarkoitettu
henkilön ja perheen sosiaalisen turvallisuus-
den ja toimintakyvyn edistämiseksi. Tuki on
riippumaton siitä, onko henkilö tai perhe oi-
keutettu toimeentulotuesta annetun lain 1 §:n
1 momentissa tarkoitettuun toimeentulotu-
keen. Ehkäisevällä tuella pyritään riittävän
ajoissa auttamaan tuen tarpeessa olevaa hen-
kilöä selviytymään odotettavissa olevista
toimeentulo-ongelmista, ja välttämään varsii-
naisen toimeentulotuen tarve.

Ehkäisevän tuen käytöllä voidaan erityises-
ti pitkällä aikavälillä saavuttaa myös
taloudellista säästöä. Jo suhteellisen vähäisel-
läkin avulla henkilön elämäntilanteessa
voidaan saada aikaan positiivinen muutos.
Tuen saaminen voi estää asiakasta ajautu-
masta tilanteeseen, jossa hän joutuisi ehkä
pitkäänkin turvautumaan toimeentulotukeen,
mistä aiheutuisi kunnalle jatkossa monin ver-
roin suuremmat kustannukset.

Kaija Salomaan ehkäisevästä toimeentulo-
tuesta tekemän selvityksen (STM. Monisteita
1997:18) mukaan kunnissa, joissa ehkäise-
vää tukea on käytetty, sitä on pidetty
tuloksellisena; useiden tukea saaneiden so-
siaalihuollon asiakkuus on päättynyt eikä
siitä ole tullut jatkuvaa.

Ehkäisevä tuki on koettu erityisen käyttö-
kelpoiseksi sosiaalityön välineeksi akuuteissa
kriiseissä. Ehkäisevällä toimeentulotuella on
tuettu perheitä, joita on kohdannut kriisi pe-
heenjäsenen kuoleman, vakavan sairastu-
misen tai esimerkiksi rikoksen uhriksi joutu-
misen vuoksi.

Tukea on myönnetty henkilöille ja perheil-
le, joiden toimeentulo on vaarantunut
sellaisten menojen, esimerkiksi lainan lyhen-
nyksen, vuoksi, joita ei voida toimeen-
tulotukea myönnettäessä ottaa huomioon.
Velkakierteen katkaisemisella henkilön tai
perheen talous on voitu saada tasapainoon ja
jatkuvan tuen tarve estettyä.

Ehkäisevän tuen myöntämisellä vuokratas-
tien maksuun on voitu välttää häätö, sen
seurauksena ilmeiseksi arvioitu perheen ha-
joaminen ja perheen tilanteen muuttuminen
entistä kaoottisemmaksi. Tuki on koettu
myös hyvänä opiskelun ja työllistymisen tur-

vaajana poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa muut, ensisijaiset tukijärjestelmät eivät ole olleet käytettävissä.

Ehkäisevää tukea on myös käytetty vanhusien kotona asumisen ja itsenäistyvien nuorien tukemiseen, sekä nuorten ja pitkäaikaistyöttömien aktivoimiseksi ja työhön pääsyn parantamiseksi. Tukea on voitu myöntää myös vammaiselle henkilölle silloin, kun hän ei ole ollut oikeutettu tukeen vammaispalvelulain nojalla, mutta ehkäisevä tuki on auttanut vammaista itsenäisessä selviytymisessä. Tukimuodolla on merkitystä myös lastensuojelutyölle, esimerkiksi itsenäistyvien asiakasnuorten kohdalla.

Kaiken kaikkiaan tuen on katsottu edistävän sekä inhimillisyyttä että taloudellisuutta, ja sitä on pidetty tarpeellisena ja tärkeänä sosiaalityön välineenä kaikissa kyselytutkimukseen osallistuneissa kunnissa.

Ehkäisevää toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä on lisääntynyt hieman 1990-luvulla, mutta tukea saaneiden talouksien suhteellinen osuus kaikista toimeentulotukea saaneista kotitalouksista on laskenut. Vuosittain myönnetyn ehkäisevän toimeentulotuen määrä ei ole noussut samassa suhteessa kuin varsinaisen toimeentulotuen määrä. Myös entistä harvemmat kunnat ovat myöntäneet ehkäisevää toimeentulotukea. Kun vuonna 1990 kunnista 16 prosenttia ei myöntänyt ehkäisevää tukea lainkaan, oli vastaava osuus 26 prosenttia vuonna 1997 ja 30 prosenttia vuonna 1998.

Ehkäisevän toimeentulotuen käyttö 1990-luvulla:

	Vuosi		
	1990	1995	1998
Kotitalouksia	6 248	9 170	9 799
Henkilöitä	14 975	22 411	23 506
Tuen määrä kuukaudessa/ kotitalous	1 785 mk	1 688 mk	1 532 mk
Keskimääräinen kesto	1,0 kk	1,6 kk	1,8 kk
Menot yhteensä milj. mk	11,3	19,5	20,6

Ehkäisevää toimeentulotukea myönnettiin 11,3 miljoonaa markkaa vuonna 1990, 19,5 miljoonaa markkaa vuonna 1995 ja 20,6 mil-

joonaa markkaa vuonna 1998. Samana ajanjaksona myönnetyn toimeentulotuen kokonaismäärä nousi 919 miljoonasta markasta 2 772 miljoonaan markkaan. Ehkäisevän toimeentulotuen osuus koko myönnetyn toimeentulotuen määrästä on laskenut vuoden 1990 1,3 prosentista vuoden 1998 0,7 prosenttiin. Ehkäisevää tukea saaneiden kotitalouksien osuus kaikista toimeentulotuen piirissä olleista kotitalouksista on 1990-luvun ajan vaihdellut hieman kolmen prosentin molemmin puolin.

Tuen kokonaismäärästä noin puolet, eli 10,1 miljoonaa markkaa myönnettiin vuonna 1998 Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla, joiden asukasmäärä on yhteensä vajaa viidennes Suomen koko väestöstä.

Sosiaalityötä koskeissa selvityksissä on todettu, että ehkäisevän toimeentulotuen käyttöä tulisi pyrkiä lisäämään osana suunnitelmallista sosiaalityötä.

Myös sosiaali- ja terveysministeriön, työministeriön, opetusministeriön ja ympäristöministeriön epävirallinen syrjäytymisen vastaisia toimia pohtinut yhteistyöryhmä on tähdentänyt ehkäisevän toimeentulotuen käyttöä syrjäytymisen torjumisessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon vuosien 2000–2003 tavoite- ja toimintaohjelman mukaisesti sosiaalityön kehittämisen eräänä tavoitteena on asiakkaan omatoimisen suoriutumisen tukeminen ja pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien sekä nuorten asiakkaiden aktivointi. Tavoitetta tukevana toimenpidesuosituksena mainitaan muun muassa ehkäisevän toimeentulotuen nykyistä runsaampi käyttö asiakkaiden omatoimisen suoriutumisen tukemiseksi (suositus 27).

2.2. Menettely toimeentulotukea myönnettäessä

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen tuki, jonka avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo. Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Toimeentulotuki on tämän oikeuden toteuttamista turvaava kes-

keinen rahaetus.

Toimeentulotuen tarpeessa olevien henkilöiden ja perheiden tulisi saada tuki mahdollisimman joustavasti ja kohtuullisessa ajassa. Toimeentulotuen tarve saattaa syntyä elämäntilanteen äkillisesti muuttuessa. Toimeentulotukiasioiden käsittelyssä on esiintynyt viiveitä, kun toimeentulotukiasiakkaiden määrä on 1990-luvulla voimakkaasti kasvanut. Siirtyminen kirjallisten toimeentulotukihakemusten käyttöön on nopeuttanut hakemusten käsittelyä, mutta ei ole poistanut ongelmaa. Joillakin paikkakunnilla asiakas on saattanut joutua odottamaan toimeentulotukipäätöstä kolmesta seitsemäänkin viikkoa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on toimeentulotukilain soveltajille tarkoitetussa oppaassaan (STM. Oppaita 1998:2) kiinnittänyt huomiota tähän epäkohtaan ja kehottanut kuntia tarvittaessa järjestämään päivystysluonteisia vastaanottoaikoja avun tarpeessa olevia asiakkaita varten ja muutoinkin huolehtimaan siitä, että tuen hakija saa tarvitsemansa avun riittävän ajoissa. Ministeriön suositukset eivät ole kuntia velvoittavia eikä niillä ole ollut riittävää vaikutusta toimeentulotukiasioiden ruuhkautumisen estämisessä.

Stakesin perusturvamuutosten arviointiselvityksessä tutkittiin myös toimeentulotuen jonotilannetta 24 paikkakunnalla. Tehdyn selvityksen mukaan vuoden 1999 keväällä sosiaalitoimistojen asiakasjonot näyttivät seuraavilta:

Jonotusaika vastaanotolle	% kunnista/ toimistoista
vähemmän kuin 1 viikko	24
1—2 viikkoa	44
2—3 viikkoa	24
Yli 3 viikkoa	8
Yhteensä	100

Yllä oleva jonotustilanne kertoo sen, miten pitkään toimeentulotuen asiakas joutuu jonottamaan sosiaalityöntekijän vastaanotolle pääsyä, mutta ei sitä, missä ajassa hakemuksen tekemisestä toimeentulotukipäätöksen saa. Useissa kunnissa toimeentulotukiasioita käsittelevät sosiaalityöntekijöiden lisäksi myös muut viranhaltijat.

Asiakkaan kannalta tilanteet vaihtelevat riippuen kunnan toimintatavoista ja asiakkaan tapauksen erityispiirteistä. Jos asiakas on tehnyt kirjallisen hakemuksen, jota ei ole tarvinnut täydentää lisäselvityksillä, toimeentulotukipäätös on voitu tehdä viikon kuluessa siitä kun hakemus on saapunut sosiaalitoimistoon. Toisissa tapauksissa asiakas on pyydetty tapaamiseen sosiaalitoimistolla, jos se on arvioitu tarpeelliseksi, tai asiakas on itse halunnut käydä selvittämässä asiaansa sosiaalityöntekijän kanssa. Näissä tapauksissa aika on voitu varata joskus vasta muutaman viikon päähän. Niin suullisen kuin kirjallisenkin hakemuksen pohjalta tehdyn päätöksen saaminen voi viivästyä, jos asiakkaan hakemuksen johdosta on tehtävä erityisiä selvityksiä, tai jos asiakas ei ole toimittanut tarvittavia liitteitä ja niitä joudutaan erikseen pyytämään.

Kunnissa on myös järjestetty päivystysluonteisia vastaanottoja kiireellisiä tapauksia varten, jolloin on voitu nopeammin käsitellä akuutissa taloudellisen avun tarpeessa olevien henkilöiden asioita asiakasjonon ohi.

Toimeentulotukiasiakkaiden määrä on alkanut vähentyä, mutta asiakasjonoissa tämä kehitys ei vielä näy. Keskitalon, Heikkilän ja Laaksohen tutkimuksen mukaan asiakasjonot olivat lyhentyneet hieman 1/3:ssa tutkituista kunnista ja hävinneet ainoastaan yhdessä. Kunnista puolet ilmoitti, että muutosta aikaisempaan ei ollut tapahtunut. Lisäksi yksi kunta ilmoitti, että tilanne vaihtelee. Kunnista yhdeltä ei saatu vastausta tähän kysymykseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon vuosien 2000—2003 tavoite- ja toimintaohjelman eräänä tavoitteena on palvelujen saatavuuden varmistaminen (tavoite nro 7). Ohjelman toimenpidesuosituksen mukaan kunnan tulee huolehtia toimeentulotukijärjestelmän hyvästä ja säännösten mukaisesta toiminnasta sekä varmistaa, että asiakkaan hakiessa toimeentulotukea asia otetaan käsiteltäväksi viimeistään viikon sisällä tuen tarpeen ilmoittamisesta (suositus 32.)

3. Ehdotetut muutokset

Esityksen tavoitteena on, että ehkäisevän toimeentulotuen käyttö lisääntyy, ja sitä käy-

tettäisiin nykyistä tehokkaammin tavoitteellisen sosiaalityön välineenä.

Toimeentulotuesta annetun lain sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi kuntia velvoittavammaksi. Kun lain 13 §:ssä nykyisellään todetaan, että "kunta voi myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea", kyseinen lainkohta kuuluisi esityksen mukaisesti "kunta myöntää -- ehkäisevää toimeentulotukea."

Toimeentulotuesta annettuun lakiin ehdotetaan esimerkinomaisesti listattavaksi ehkäisevän toimeentulotuen käyttötarkoituksia. Tällä halutaan ohjata ehkäisevän toimeentulotuen käyttöä sellaisiin tapauksiin, joissa varsinaisen toimeentulotuen myöntäminen ei pääsääntöisesti tule kysymykseen, mutta joissa ehkäisevän tuen käytöllä pystyttäisiin ehkäisemään asiakkaan ja hänen perheensä syrjäytyminen ja tukemaan omatoimista suoriutumista. Tuen myöntämisperusteet säilyisivät kuitenkin ennallaan, joten ehkäisevää toimeentulotukea myönnettäisiin edelleen kunnan päättämien perusteiden mukaisesti.

Toimeentulotukiasioiden käsittelyssä tapahtuu viivästystä useissa kunnissa. Äkilliseen toimeentulotuen tarpeeseen eivät kunnat ole mahdollisista sosiaalitoimiston päivitysjärjestelyistä huolimatta aina vastanneet riittävän nopeasti. Toimeentulotukiasiakkuudet lisääntyivät jyrkästi 1990-luvun laman myötä, ja toimeentulotuen asiakasjot pitenivät. Parin viime vuoden aikana tapahtuneesta asiakasmäärien laskusta huolimatta asiakasjonoissa ei näy vielä tapahtuneen huomattavaa muutosta parempaan suuntaan. Sosiaalityön kuormittavuus on kasvanut, koska pitkäaikaisasiakkaiden omatoimisuuden tukeminen ja muun muassa työllistymishankkeiden toteuttaminen vievät entistä enemmän aikaa.

Toimeentulotuesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytyksettä.

Esitykseen liittyy myös toimeentulotuesta annetun asetuksen muuttaminen. Asetusmuutoksen tavoitteena on, että toimeentulotuen lisäosaa myönnettäessä tuen hakijan erityiset tarpeet tai olosuhteet tulisivat nykyistä paremmin huomioon otetuiksi. Luonnos asetusmuutokseksi on tämän esityksen liit-

teenä.

Sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on uudistaa toimeentulotuesta annetun lain soveltajille tarkoitettu opas ennen säädosmuutosten voimaan tuloa.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Aiemmin esitetyn mukaisesti kunnat ovat käyttäneet ehkäisevään toimeentulotukeen runsaat 20 miljoonaa markkaa vuodessa. Ehdotettujen säädosmuutosten seurauksena arvioidaan ehkäisevän tuen käytön nelinkertaistuvan nykyisestä, jolloin ehkäisevään toimeentulotukeen käytettäisiin runsas 80 miljoonaa markkaa. Tämä on noin 3,3 prosenttia varsinaisen toimeentulotuen kokonaismenoista, mitä määrää olisi pidettävä riittävänä varautumisena ehkäisevän toimeentulotuen myöntämistä varten. Kuntien toimeentulotukimenot lisääntyisivät vuosittain noin 60 miljoonaa markkaa ja vastaavasti valtionosuusmenot 14,5 miljoonaa markkaa (24,2 % 60 miljoonasta markasta).

Koska uudistukset tulisivat voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2001, kuntien toimeentulotukimenot lisääntyisivät vuonna 2001 arviolta 45 miljoonaa markkaa. Tämän johdosta valtion talousarvioehdotukseen vuodelle 2001 on momentille 33.32.30 lisätty 10,9 miljoonaa markkaa uudistuksen johdosta. Loppuosa kustannusvaikutuksista otettaisiin huomioon vuoden 2002 talousarviossa.

Esitykseen liittyvän toimeentulotuesta annetun asetuksen muutoksen tavoitteena on tehostaa tarveharkinnan käyttöä toimeentulotukea myönnettäessä. Tämän muutoksen arvioidaan myös lisäävän kuntien toimeentulotukimenoja. Lainmuutosehdotusten ja asetusmuutoksen kokonaiskustannusvaikutus on huomioitu siten, että uudistusten johdosta valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2001 on momentille 33.32.30 lisätty yhteensä 16 miljoonaa markkaa.

5. Asian valmistelu

Lainmuutosehdotukset on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja terveystalouden osaston ja ehkäisevän sosiaali- ja terveystalouden osaston yhteistyönä.

Valmistelun yhteydessä on kuultu Suomen Kuntaliiton, yksittäisten kuntien sekä eräiden seurakuntien ylläpitämien ruokapankkien edustajia.

Uudistuksista on käyty valtionosuuslain mukainen neuvottelu Suomen Kuntaliiton kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Laki toimeentulotuesta

1 §. *Toimeentulotuen tarkoitus.* Toimeentulotuesta annetun lain 1 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ehkäisevän toimeentulotuen käytön tarkoitusta täsmennetään kirjaamalla lainkohtaan nykyistä laajemmin tuen käytön tavoitteita.

Henkilön ja perheen sosiaalisen turvallisuuden edistämisen lisäksi lainkohtaan kirjattaisiin ehkäisevän toimeentulotuen tarkoitukseksi edistää henkilön ja perheen omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

13 §. *Ehkäisevä toimeentulotuki.* Toimeentulotukilain sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi kuntia velvoittavammaksi. Ehkäisevän toimeentulotuen käyttöä suunnitelmallisen sosiaalityön välineenä tulisi tehostaa. Sosiaalityö on kohdannut yhteiskunnan muuttuessa uusia haasteita ja kaipaa uusia välineitä.

Toimeentulotuesta annetun lain 13 §:ssä todetaan nykyisin, että kunta voi myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea. Lainkohta ehdotetaan muutettavaksi velvoittavammaksi siten, että siitä poistetaan sana ”voi”.

Ehkäisevää toimeentulotukea koskeva pykälä ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 2 momentissa lueltaisiin esimerkinomaisesti niitä tarkoituksia, joihin ehkäisevän toimeentulotukea voisi käyttää. Näitä tarkoituksia olisivat tuen saajan aktivointia tukevat toimenpiteet, asumisen turvaaminen, ylivelkaantumisen aiheuttavien vaikeuksien lieventäminen, taloudellisen tilanteen äkillisestä

heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventäminen ja vastaavat muut tuen saajan omatoimista suoriutumista edistävät tarkoitukset. Lainkohdan tarkoituksena on nostaa esiin joitakin elämäntilanteita, joissa ehkäisevää toimeentulotukea käyttämällä voidaan toteuttaa tuen käytölle lain 1 §:n 2 momentissa asetettuja tavoitteita. Sillä ei siten ole tarkoitus muuttaa ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen perusteita, vaan ne säilyisivät edelleen kuntien päätettävänä.

14 §. *Toimeentulotuen hakeminen ja myöntäminen.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädetään, että toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytyksettä.

Toimeentulotukiasioiden käsittelyvaiheisiin kuuluvat hakemuksen vastaanotto, asian selvittely, mahdollisten lisäselvitysten hankkiminen joko asiakkaalta tai viranomaisaloitteisesti, sekä lopulta päätöksen teko. Lainkohta edellyttää, että kaikissa näissä käsittelyvaiheissa tulisi pyrkiä viivytyksettö- mään menettelyyn.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa on asetettu tavoitteeksi varmistaa, että asiakkaan hakiessa toimeentulotukea asia otetaan käsiteltäväksi viimeistään viikon sisällä tuen tarpeen ilmoittamisesta. Tätä voidaan pitää ohjeellisena tavoitteena siitä, kuinka nopeasti tuen hakijan tulisi saada asiansa käsiteltäväksi.

Hakemus, jonka toimeentulotuen hakija on esittänyt, olisi otettava käsiteltäväksi viivyttelemättä, ja kun asian ratkaisun kannalta välttämättömät tiedot on saatu, päätös asiassa olisi pyrittävä antamaan viivytyksettä. Jos toimeentulotuen tarpeen selvittämiseksi joudutaan pyytämään lisäselvityksiä, asia olisi ratkaistava viivyttelemättä sen jälkeen, kun

tarvittavat tiedot on saatu.

Toimeentulotukijärjestelmän tavoitteena on, että kukaan ei jää vaille kiireellisesti tarvitsemaansa apua. Siksi sosiaalitoimistossa on syytä tarvittaessa järjestää päivystysluonteisia vastaanottoaikoja kiireellisen avun tarpeessa olevia asiakkaita varten ja muutoinkin huolehtia siitä, että tuen hakija saa tarvitsemansa avun riittävän ajoissa. Ajanvarausta tehtäessä tulisi ohjata asiakasta

jättämään kirjallinen hakemus, mikäli vastaanottoaikaa ei voida järjestää kohtuullisessa ajassa.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2001.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997)
 1 §:n 2 momentti ja 13 § sekä
lisätään 14 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Toimeentulotuen tarkoitus

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

13 §

Ehkäisevä toimeentulotuki

Kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan

myöntää muun muassa tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.

14 §

Toimeentulotuen hakeminen ja myöntäminen

Toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytyksettä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997)
1 §:n 2 momentti ja 13 § sekä
lisätään 14 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Toimeentulotuen tarkoitus

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä.

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja *omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.*

13 §

Ehkäisevä toimeentulotuki

Kunta voi myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

13 §

Ehkäisevä toimeentulotuki

Kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktiivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

14 §

Toimeentulotuen hakeminen ja myöntäminen

---

*Toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytystä.**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

Liite

Luonnos 1.9.2000

Valtioneuvoston asetus

toimeentulotuesta annetun asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä,

lisätään toimeentulotuesta 30 päivänä tammikuuta 1998 annetun asetuksen (66/1998) 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Lisäosalla katettavat menot

olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita.

Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai
